

brenge, dat het Woord en het Openbaringsgetuigenis niet primair met het zijn van den mensch te maken hebben, dan mag hem de vraag worden gesteld, of hij wel ontkomen kan aan de door de Gereformeerde theologie steeds verworpen opvatting, dat de Heilige Geest werkt door het Woord (per verbum) als een „magische kracht, die in het Woord was gelegd“ (Bavinck)? We weten wel, dat Dr Haitjema deze laatste aanduiding zal verwerpen en ons zal verwijzen naar den „spreken-den God“ (Deus loquens), maar we blijven deze vraag niettemin zoo stellen, omdat — om dit ééne te noemen — predikers menschen blijven.

Nu is zeker met het constateeren van dit verschil nog niet uitgemakt, dat dus de kritiek van Dr Haitjema op Kuiper, Bavinck en de Dordtsche synode onjuist is. Alleen moet wel worden gezegd, dat hij tot nu toe de kritiek juist op dit centrale punt nog niet uitvoerig en breed heeft gefundeerd. Het is o.i. te betreuren, dat de kritiek van Dr Haitjema nog te veel aphoristisch is geweest. Ook zijn artikel in „Zwischen den Zeiten“ raakt sommige fundamentele vragen slechts terloops aan. Het oordeel over de afbuiging van de Dordtsche synode wordt bijna als iets evidents geponeerd, evenals Dr Woldendorp meende zijn kritiek op de canones van Dordrecht te kunnen staven met een beroep op een citaat van Bavinck, dat de Reformatie de Roomsche leer van de ingestorte genade verwierp¹³⁾. Ook Dr Haitjema beweegt zich in deze lijn. De instorting van nieuwe hoedanigheden in den wil wordt „min of meer Roomsche geleerd, als klomp er iets na van het begrip der gratia infusa“ (ingestorte genade). „Min of meer Roomsche“.

„Als klomp er iets na“. Is deze vage aanduiding er wellicht een bewijs van, dat Dr Haitjema zelf gevoelt dat hier toch werkelijk meer gecompliceerde vragen aan de orde zijn? Hij zal ons misschien verwijzen naar Bavinck, Geref. Dogmatiek, deel IV, pag. 267, waar we lezen: „Rome's leer van de gratia infusa (ingestorte genade) of justitia infusa (ingestorte gerechtigheid) is op zichzelf niet onjuist; alleen is verkeerd, dat zij de ingestorte gerechtigheid tot den grond der vergeving maakt en de religie dus bouwt op den grondslag der zedelijkheid. Maar de geloovigen worden de gerechtigheid van Christus wel waarlijk ook door instorting deelachtig“. Maar wanneer dan met dit citaat het „min of meer Roomsche“ van Dr Haitjema wordt geconfronteerd, dan mag toch gewezen worden op de mogelijkheid om de gedachten van het „Neocalvinisme“ nog anders te verstaan dan als een humanisme van den wedergeboren mensch, als een cellenbouw vanuit de individuele (wedergeboren) cel, als een „doorredeneeren vanuit een individueelpsychische palingenesis (wedergeboorte), waardoor de rechtvaardigmaking door het geloof in beginsel zou worden opgeheven. Het is o.i. één van de meest ernstige fouten van Dr Haitjema, dat hij de wedergeboortebescheouwing van het „Neocalvinisme“ steeds consequent deïstisch heeft geïnterpreteerd. Zoo alleen is zijn kritiek op Kuipers „humanisme“ verklaarbaar¹⁴⁾. Zoo alleen kan duidelijk worden, hetgeen Dr Haitjema van Dr Kuiper zegt, dat hij zich aansloot bij de 17e eeuwse theologie om aan zijn kultuurherkersteningsideaal trouw te kunnen blijven. Maar dat deze deïstische interpretatie de juiste is, is o.i. met de feiten in strijd en is door Dr Haitjema nergens aangetoond. Wanneer hij dat bewijs uit de werken van Dr Kuiper en Dr Bavinck zou willen leveren, mag van hem gevraagd worden, dat hij ten volle recht doe aan de plaats, die de beteekenis van het voortgaand werk des Geestes in hun theologie heeft gekregen, niet los van, maar in onlosmakelijk verband met hun leer der wedergeboorte¹⁵⁾.

De verschillen, die voor Dr Haitjema's besef den weg naar de „neocalvinistische“ theologie versperren, zullen blijven, zoolang Dr Haitjema zijn Woord-bescheouwing handhaaft en zoolang hij de magische kracht van het Woord Gods, dat voor hem primair (actueel) het gepredikte Woord is, poogt te rijmen met de Gereformeerde theologie. Zoolang zal hij Dr Kuiper wel blijven verwijten, dat hij ten onrechte het stadium van de prediking des Woords in zijn dogmatische bezinning verwaarloost en hem

een individualist en spiritualist blijven noemen. Het is noodig, zegt Haitjema, het tegenwoordige Hollandsche Neocalvinisme voortdurend tot Calvin terug te roepen. Dat dit werkelijk een naar Calvin terugroepen is geweest, is ons tot nog toe niet duidelijk geworden¹⁶⁾. We gelooven, dat daar meer voor noodig is.

¹³⁾ In verband met de door Dr Haitjema gememoreerde verhouding tusschen geloof en wedergeboorte, heeft Dr L. v. d. Zanden in de „Gron. Kerkbode“ (zie Perschoon Reform., 11e jrg., pag. 378) terecht gewezen op een woord van Calvin in diens Institutie, (zie vertaling Dr Sizoo, Deel 3, pag. 390), waarin Calvin zegt, dat de apostel, wanneer hij het gehoor tot het beginsel des geloofs maakt, slechts het gewone beleid en beheer beschrijft, dat Hij bij het roepen der zinnen pleegt in acht te nemen, maar Hem geen voortdurenden regel stelt en Calvin spreekt dan van „de innerlijke verlichting des Geestes, zonder tusschenkomst der prediking“. Het gaat er niet om de kwestie op te lossen met één Calvinistaat, maar wel blijkt hier, dat het terugroepen naar Calvin, waarvan Dr H. gewaagt, niet zulk een gemakkelijke bezigheid is. Vgl. nog H. Bavinck, Koeping en Wedergeboorte, 1903, pag. 79 en Kuiper, Het Werk van den Heiligen Geest, pag. 407 v.v.

G. C. BERKOUWER.

UIT DE SCHRIFT

Opvoeding.

Toen David met zijne broeders sprak, ziet, zoo kwam de kampvechter op; zijn naam was Goliath, de Filistijn van Gath, en hij sprak achtereenvolgens die woorden; en David hoorde ze.

1 Samuël 17:23.

Goliath's verschijning is een middel in de hand Gods geweest om David op te voeden tot koning.

Na zijn zalving was, in de stilte der bergweiden, onder inwerking van den Geest des Heeren, bij David het geloof en de heilige bezieling gewassen. De kracht van zijne zalving had zich voortgezet. Het koninklijke was in hem geboren en gegroeid; het wachtte slechts op den van God beschikten tijd om aan den dag te treden.

En die tijd komt.

Het is in den strijd tusschen Israël en de Filistijnen. Schijnbaar toevallig verschijnt David in het leger, door zijn vader gezonden om naar den welstand van zijne broeders te vragen. Doch inderdaad is het de Geest Gods, de Geest van den Christus in David, die hem drijft. En daar komt het oogenblik, waarin de koninklijke ijver voor den Naam des Heeren in hem ontvlamt, en de koninklijke opoffering voor zijn volk in hem rijpt.

Want wanneer is het, dat David naar voren treedt?

Het is, als Goliath uitgaat om den Heere te lasteren. Niet om Sauls beloften, maar omdat de glans van Gods Naam in het geding is, — daarom zal David strijden.

De Heere heeft het zelf zoo geleid. Hij heeft David daar gebracht, en hem de vloektaal van den verwaten Filistijn doen hooren, opdat in zijne ziel de heilige verontwaardiging zou gewekt worden, en de heldenmoed voor den Heere zou doorbreken. Goliath is een instrument in Gods hand om in David den strijder voor Gods eer wakker te roepen en te doen uitreden. Juist in zijne vijandschap tegen God moet Goliath dienen om den koning van Israël op te voeden, die later der Filistijnen macht zal knakken.

Met deze gedachte zijn wij midden in den heiligen strijd, waarin elke Christen betrokken wordt. Immers is hij tot koning gezalfd, om met eene vrije en goede conscientie in dit leven tegen de zonde en den duivel te strijden. En tot dit koningschap voedt de Heere de zijnen op. Ook door hen tegenover de zonde te plaatsen. De zonde, — hoewel tegen God gericht, — is een middel in Zijne hand om ons als heilige strijders te doen uitkomen. Overal en telkens weer voert de Heere ons tegenover den hoon, Zijn Naam aangedaan, teneinde bij ons de edelste verontwaardiging en de keuze voor Zijne eer te verwekken, en ons op te voeden voor ons koninklijk ambt.

Wij mogen deze bedoeling, hoewel van verre en met eerbied, ook in onzen grooten Koning zelven zien. In Christus moest ook het Koningsambt tot ontwikkeling en rijpheid komen. En dat doet de Heilige Geest als Hij Jezus in de woestijn leidt, om verzocht te worden van den duivel. Christus wordt den waren Goliath tegemoet gedreven, opdat ook in Hem, — immers, als Zoon van David, waarachtig mensch, — het strijdend Koningschap zou opkomen.

De Schrift geeft ons derhalve hier een eigenaardigen blik op den geestelijken strijd van het Koninkrijk Gods, en van hen die in dat Koninkrijk leven. De zonde, de onteering en miskenning van God, — het wordt ons alles geboden als aanleiding en prikkel om er tegen op te komen. Zooals de ellende in de wereld er niet moest zijn, maar, — nu ze er is, — door God gebruikt wordt om de deugden van barmhartigheid en liefde bij ons op te wekken; — zoo behoorde de zonde er niet te zijn, maar, nu ze er niettemin is, laat God haar optreden als een Goliath voor David, als

een kwade macht tegenover ons, opdat wij als strijders des Heeren tegen haar zouden uitkomen.

En die macht zien we overal. Ze is in ons binnenste en ze is buiten ons. Op elk levensgebied bedreigt ze de vlakke van deze aarde als de macht van duivel en zonde en leugen, om den Naam en het recht en de eer onzes Gods te wederstaan. Soms groot, gelijk in den mond van Goliath; soms verfynd en verholen en nauwelijks te onderkennen; maar altijd roept de Heere door het verschijnen van het kwaad ons op, om er tegen te strijden in ons koninklijk ambt onder Christus.

Het zwaárst is die kamp in ons eigen hart. Want daar is het de strijd tegen onszelven. En niet alleen willen wij onszelven sparen, maar wij zijn ook zoo blind voor de onheilige machten, die in ons eigen binnenste optreden. Ach, diezelfde menschen, die zoo fier tegen de wereld rondom strijden, — hoe weinig koninklijk zijn ze vaak tegenover zichzelf. En hoezeer hebben wij noodig, dat de Heilige Geest ons den Goliath aanwijst van ons eigen verdorven ik, en ons tegen dien reus de strijdvlakte indrijft. Daarom, — zullen wij koningen zijn, dan hebben wij „ontdekking“ noodig, en steeds dieper gaande ontdekking. Wij moeten, als David, den vijand Gods zien en zijne woorden hooren. De Heere wijst ons de zonde aan als gelegenheid en aanleiding tot de worsteling er tegen. Hij wil het koningschap in ons ontwikkelen; daarom opent Hij onze oogen voor onze booze neigingen, onze eigenwilligheid, zelfliefdie en hoogmoed; en Hij wil, dat wij als strijders Gods daartegen zullen ingaan.

Zoo voedt Hij ons op tot een koninklijk priestertdom.

Wel is het dan een Goliath, dien we ontmoeten; en die, hoe dichter ons oog hem nadert, des te meer ons outzet door zijne kracht en wapenrusting. En wij zijn van onszelven al zoo zwak, dat wij niet een oogenblik kunnen bestaan. Maar dan moet juist daardoor het koninklijke in ons groeien door de geloofsgemeenschap met Christus, en het vorstelijk woord van David onze kracht zijn: — „Ik kom tot u in den naam des Heeren der heirscharen“.

U.

v. A.

KERKELUK LEVEN

Persoonlijk woord.

Het zij mij vergund, langs dezen weg mijn dank uit te spreken, allereerst aan mijn mederedacteuren, voor de vriendelijke wijze, waarop zij verleden week mij „in eigen huis“ hebben be- en aangesproken, en niet minder voor de moeite die zij zich getroost hebben, om de zaken van „De Reformatie“ en de redactionele correspondentie te voeren ook in zooverre mijn tijdelijke afwezigheid daarvoor arbeidsverzwaring schiep. Ook den Heer Uitgever moge ik in deze dankbetuiging betrekken. Voorts moge ik, zonder in veelheid van woorden te vallen, aan allen, die mij in deze dagen op eenigerlei wijze van hun belangstelling blijk gaven, daarvoor mijn groote erkentelijkheid betuigen. Er zijn in die brieven dingen gezegd, die mij grooter blijdschap gaven dan een promotie zelf ooit doen kan. Ze gaven een gevoel van gemeenschap, en dan van kerk-gemeenschap, dat rijker is dan menig ander.

In de pers, en ook in correspondentie is ter sprake gekomen de vraag, waarom het buitenland voor het afloopen van den laatsten academischen weg door mij gekozen is. De ons allen bekende Wekker-redacteur, die zich te moeilijk met interne en te gemakkelijk met externe aangelegenheden bemoeit, heeft „ontdekt“, dat achter gevallen als het mijne de „opleidings-strijd“ zou zitten. Ik kan over zulk een conjectuur mijn schouders ophalen; verder breng ik het dezen keer heusch niet. Overigens is het mij niet duidelijk, waarom thans publiek besproken wordt, wat lang vóór dezen ook door anderen, ook door een familielid van ten nauwste bij de V. U. betrokkenen, zonder perscommentaren geschied is; verder kan ik over deze aangelegenheid niet in bijzonderheden treden; aan enkele hoogleraren der V. U. heb ik reeds lang geleden precies gezegd, welke persoonlijke redenen ik voor mijn keuze had. Zij zullen weten, dat ik over die zaak in 'openbaar niets zeggen kan. En tevens, dat deze aangelegenheid niets te maken heeft met eenige kwestie van principe of zoo. Al wat ten deze gefantaseerd wordt, is geen duit meer waard, dan enkele andere booze fantasieën, waaraan enkele onwaarheidsprekers hun blijkbaar niet overbezetten tijd vermorst hebben.

K. S.

Nieuwe fantasieën.

In het jongste artikel van den hoogleraar Dr H. Visscher, komen inzake zijn bekende kritiek op de Gereformeerde Kerken nieuwe fantasieën het woord nemen (men herinnere zich wat over de N.C.S.V. gezegd is, zie verleden week). We lezen:

Het is een zeer merkwaardig verschijnsel, dat het afscheidingsproces, in 1834 begonnen, in 1886 hernieuwd en in 1892 in ééne heiding saamgevoeld, in de laatste dertig jaren geheel andere wegen volgt. Wie

zich van vele jaren De enkel geheel akerheid meerde meerde meertje kunnen door. D.

Dit moe van den h de oogen i verlaten li Kerken te formeerde „Gereform heeten nu gaan „meerde K zegt de l vank dien met crém Maar m

Ik heb een groot Gereform het kerk van de z althans w der Geref geen ged klaringen formeerde is (in vee sprake, al Prof. V. grond va kerkformi veel mee Gereform Visscher nemen w wijzen ku zijds (wa vermorse Maar b Toegege de Herv denken, dit? Is d die deze groepeer vingen, Prof. Vis ment wo en waan Laat o hoe wij Ver l leeraar heeft ero de Chr-trekken

Dat Di den gees even we ders val zijn groe door de maar do tot de d groepeer danks zijds, he gemaakt luk k i meer is.

Ik lee teer een in een doxistie waarvoo we daar gevond nuchter wonder, zij door uitgedro gaan op gevin te m al ven“) w naans“ Bond. I maar d wortel g telijke s als ook ting, is niet alle bij. . . wonder, zijn, en ders va Prof. V steeds trekken Chr. G ten“ die de langs kenmer krampe derlan gelooft wordt, lijk de volkw waarb gewoo niet p

¹⁴⁾ Woldendorp, Heeft de Dordtsche Synode een nadere hervorming van moede? O. E. V., 1930, pag. 30.

¹⁵⁾ „De antihumanistische filosoof Kuiper“ was volgens H. zelf „door het humanisme aangetast. En zijn latere vereerders nog meer.“ (Zw., d. Z., 1931, pag. 254.)

¹⁶⁾ Gegevens in het z.g.n. Neocalvinisme, die aan de deïstische interpretatie der wedergeboortebescheouwing weerstand bieden, vinden we o.a. bij Bavinck, Geref. Dogmatiek, IV, pag. 115 v.v.; Kuiper E Voto II, pag. 90 v.v.; Uit het Woord (Volmaakbaarheid cap. IV); Het Werk van den Heiligen Geest, pag. 585 v.v. en andere plaatsen. Hier ligt ook het antwoord op de vraag van Dr Woldendorp naar aanleiding van de nieuwe hoedanigheden: „Maar waar blijft hier het werk van den Heiligen Geest?“ (aangeh. artikel pag. 38). Vergelijk dezelfde vraag bij E. Bohl, Zur Abwehr, pag. 12.

In zijn artikel „Richting-tegenstellingen in het Protestantisme“ (O. E. V. 1932) heeft Dr Haitjema één dier tegenstellingen aldus weergegeven: „Sluimert in iederen mensch van nature de vonk van het hoogere leven, zóó, dat ze slechts behoeft te worden aangeblazen om een brand van vroomheid te doen ontstaan, — of zal die vonk door Gods bijzondere genade in Zijn bijzondere Openbaring in den mensch eerst moeten worden gelegd, zal er sprake kunnen komen van een leven met God? Deze beelddraak komt merkwaardig dicht in de nabijheid van die van Dr Kuiper, waartegen Dr Haitjema zich menigmaal heeft gericht (b.v. het beeld van het enten).

opdat wij als
ten uitkomen.
ze is in ons
levensgebied
arde als de
gen, om den
ods te weder
van Goliath;
velijks te on-
ere door het
om er tegen
der Christus.
en hart. Want
ven. En niet
maar wij zijn
en, die in ons
de menschen,
dom strijden,
iak tegenover
noodig, dat
aanwijst van
en dien reus
— zullen wij
king" noodig.
Wij moeten,
zjne woorden
nde aan afs
worsteling er
ontwikkelen;
— onze booze
efde en hoog-
es Gods daar-

ninklijk pries-

te ontmoeten;
adert, des te
wapenrusting,
wak, dat wij
aar dan moet
groeien door
tus, en het
acht zijn: —
Heeren der

v. A.

LEVEN

reg mijn dank
leredactoren.
verleden week
aangesproken,
zich getroost
matie" en de
eren ook in
daarvoor ar-
leer Uitgever
ekken. Voorts
den te vallen,
enigerlei wijze
taarvoor mijn
n in die brie-
dschap gaven
Ze gaven een
kerk-gemeen-
r.
dentie is ter
el buitenland
academischen
llen bekende
i met interne
gelegenheden
gevallen als
zitten. Ik kan
lers ophalen;
ch niet. Ove-
om thans pu-
5r dezen ook
elid van ten
zonder pers-
ik over deze
treden; aan
ik reeds lang
lijke redenen
n, dat ik over
in. En tevens,
en heeft met
wat ten deze
r waard, dan
araan enkele
overbezetten

K. S.

leeraar Dr. H.
tek op de Gere-
woord nemen
V. gezegd is,

ijnsel, dat het
in 1886 her-
gevoeld, in de
ten volgt. Wie

zich van de Herv. Kerk afscheidden, sloten zich sinds
vele jaren niet meer aan bij de Gereformeerde Kerken.
De enkelen, die zulks deden, hadden daarvoor zeker
geheel andere motieven. Over het geheel kan met ze-
kerheid gezegd, dat de toevloeding tot de Gerefor-
meerde Kerken vrijwel geheel stilstaat. De Gerefor-
meerde Kerken zijn geworden als het afgesloten
meertje waarin nog vele mooie en smakvolle visschen
kunnen tieren, maar een stroom gaat er niet meer
door. De oevers wijken niet meer terug.

Dit moet dan dienen ter inleiding van de bewering
van den hoogleeraar, dat „al deze menschen", die voor
de oogen des professors in Utrecht de Hervormde Kerk
verlaten hebben, er niet aan dachten, de Gereformeerde
Kerken te zoeken, doch zich gaven aan de Chr. Gere-
formeerde Kerk of wel aan de „Kersteniaansche"
„Gereformeerde Gemeenten". Hetgeen dan een bewijs
heeten moet tegen de Gereformeerde Kerken. Waarom
gaan „al deze menschen" nu niet naar de Gerefor-
meerde Kerk? „De vraag stellen is haar beantwoorden",
zegt de hoogleeraar; een spreekwijze, die helaas zoo
vaak dienen moet om onjuiste beweringen te blanketten
met crème-de-perspicuité.

Maar mij verwondert zulk doordriven weer.

Ik heb gedurende vele jaren reeds week aan week
een groot stel Gereformeerde Kerkbodes plus Christelijk-
Gereformeerde bladen ontvangen, en herhaaldelijk ook
het kerknieuws daarin gevolgd. Ik geloof op grond
van deze waarnemingen te mogen zeggen, dat
althans wat de Chr. Gereformeerde Kerk betreft (de pers-
der Gereformeerde Gemeenten, richting Ds Kersten, geeft
geen gedetailleerd kerknieuws) men heel andere ver-
klaringen moet zoeken voor den aanwas der Chr. Gere-
formeerde Kerk, voorsover daarvan sprake
is (in veel gemeenten is van aanwas geen of zeer weinig
sprake; als men maar verder kijkt dan de plaats, waar
Prof. V. toevallig waargenomen heeft). Ik beweer, op
grond van wat ik las, dat het „overkomen uit andere
kerkformaties" aan de Gereformeerde Kerken veel en
veel meer leden toegebracht heeft, dan aan de Chr.
Gereformeerde Kerk en andere kerkformaties. Als Prof.
Visscher nu eens minder „hollen", en wat meer rust
nemen wilde, zou ik desnoods hem dat statistisch be-
wijzen kunnen; maar zonder uitdrukkelijk verzoek zijner-
zijds (waarop ik niet reken) zal ik mijn tijd er niet aan
vermorsen.

Maar bovendien: wat zegt dit nu?

Toegegeven, dat er „veel" menschen zijn, die, als ze
de Hervormde Kerk verlaten, er geen oogenblik aan
denken, de Gereformeerde Kerken te zoeken, wat zegt
dit? Is de schare souverain geworden? Is de opvoeding,
die deze lieden in het naam der tegenwoordige partij-
groepeering binnen de Hervormde Kerk tevoren ont-
vingen, zoo zuiver geweest, dat de keus, die zij tegen
Prof. Visscher's Kerk doen, eens Professors geest docu-
ment wordt voor een de gangen der zuivere waarheid
en waarneming nagaand artikel?

Laat onzerzijds nu ook eens mogen gezegd worden,
hoe wij de dingen zien.

Ver te zoeken hoeven we niet; want de hoog-
leeraar heeft zelf al de goede richting gewezen: hij
heeft erop gewezen, dat de door hem bedoelden of naar
de Chr. Gereformeerde Kerk of naar de groep-Kersten
trekken (van andere formaties wijzen we nu maar).

Dat DIT dilemma dezen menschen als dwingend voor
den geest staat, is voor de Chr. Gereformeerde Kerk al
even weinig vleisend als voor de..... voormalige opvoe-
ders van deze verlaters van de Hervormde Kerk. Ze
zijn groot geworden in een kerkelijk instituut, dat, niet
door de academische ontwikkeling zijner predikanten,
maar door het daaraan kleevende gebrek (in betrekking
tot de dogmatiek) eenzijdig, en door de ellendige partij-
groepeering met onwezenlijke partijkenmerken (on-
danks hun academische ontwikkeling dus) ander-
zijds, het preeken en schrijven van vele predikanten
gemaakt heeft tot een geestes-uiting, waarvoor — ge-
lukkig — in de Gereformeerde Kerken geen plaats
meer is.

Ik lees meditaties, ik hoor verzuchtingen, ik consta-
teer een cirkeling binnen zeker problemenkringetje
in een deel van de grotere en kleinere ortho-
doxistische partij-pers binnen de Hervormde Kerk,
waarvoor ik in onze pers geen plaats meer vind, omdat
we daarvoor, hoe pedant dat ook wel door Prof. V. zal
gevoonden worden, te wetenschappelijk ontwikkeld en te
nuchter en te natuurlijk zijn geworden. Het is geen
wonder, dat predikanten in de Herv. Kerk, voorsover
zij door de partijgroepeering een eenzijdigen kant
uitgedreven worden, zich van anderen onderscheiden
gaan op een wijze, die met de natuurlijke vorm-
geving aan eigen positief karakter niets
te maken heeft. Reeds vroeger („Kerktaal en Le-
ven") wees ik op frappante mismakingen van „tale Ka-
naans" (in kwaden zin) juist bij preeken van den Geref.
Bond. Ik geef toe, dat hierin verbetering gekomen is,
maar de verbetering is nog niet een bekeering uit den
wortel geworden. Wat ik nu nog lees, zowel in de stich-
telijke stukken van „De Waagheidsvriend", nu en dan,
als ook in verschillende Zondagsborden van geref. rich-
ting, is herhaaldelijk van dien aard, dat ik verwondering
niet alleen bij mijzelf constateer, maar ook veronderstel
bij.... andere schrijvers in hetzelfde orgaan. Is het dan
wonder, dat eenvoudige menschen, die zoo opgevoed
zijn, en die daarenboven door penvoerders en woordvoer-
ders van gelijke luiheid en detailleeringloosheid als
Prof. Visscher is, gewend zijn aan een algemeene, maar
steeds vage klagerij, tegen de Geref. Kerken, vanzelf
trekken naar een groepje, waar ze zich „thuis" wanen:
Chr. Geref. of: Kersteniaansch? De „zielsbehoeften"
worden er beter bevredigd, zegt Prof. V.; wij,
die de geref. ontwikkeling bij ons kunnen doortrekken
langs natuurlijke weg (zonder kunstmatige „partij-
kenmerken" en zonder negativistische zelfhandhavings-
krampen ten aanzien van bepaalde stokpaardjes der Ne-
derlandsche volkskraken), wij zien het anders: wij
gelooven, dat er ginds meer naar den mond gepraat
wordt, dat verscheiden dominees er minder natuur-
lijk de waarheid durven zeggen op bepaalde voor de
volkswaardering critieke puntjes, dat er ginds vaker voor
waarheid van den Heere God wordt uitgegeven wat dood-
gewoon menschelijk onverstand is. De Geref. Kerken zijn
niet populair, omdat ze te eerlijk of te ontwikkeld zijn,

in vergelijking namelijk met in aanmerking komende
groepen. Ik weet, dat men deze zinneties schrikkelijk
pedant vinden zal; ik weet ook, dat ik, om andere
dingen mijzelf aanklagend voor God, toch met een rus-
tig hart God durf danken, dat men bij ons de schare
niet meer de nonsens voorziet, die elders als het summum
der stichtelijkheid de ronde doet, zoolang het tenmin-
ste om het negativisme nog duurt.

De tegenstellingen zijn te onzuiver, en de ontwikke-
ling is daar, waar men het van kunstmatige partij-ken-
merkes hebben moet, te onnatuurlijk, dan dat het ge-
drag van een gedeelte der pupillen van groepspredikan-
ten in de Herv. Kerk tot een opgericht teken der waar-
heid geproclameerd zou mogen worden.

Hiermee zeg ik niets ten nadeele van de Herv. Kerk
(eventueel citant uit dit artikel neme ook dezen volzin
op), want ik weet, dat in de Herv. Kerk zelf tegen wan-
staltigheden als ik hier bedoel een groeiend verzet van
eerlijke geesten is.

En overigens heb ik prof. V. te zeggen: dat, wat in de
Herv. gemeente van het u niet onbekende Delft onder uw
eigen leerlingen (volk en predikanten) geschied is en
geschiedt, velen naar de Kersten-groep drijft, verbaast
me niets. Maar juist daar kreeg de Chr. Geref. Kerk geen
lucht, juist daar kreeg de Geref. Kerk vele overgangen
uit de Herv. Kerk, juist daar zouden we u vriendelijk
willen noodigen tot vergelijking van de waarde der in-
dividuele overgangen, juist daar wordt duidelijk, dat
een jarenlang bederf van door en door onnatuurlijke
„ontwikkeling" der partijgroepeering in de Herv. Kerk
de tegenstelling niet doet zijn: Gereformerd of Chr. Ge-
reformerd, doch Gereformerd of Kersteniaansch.

Dit verwondert ons niet. De Chr. Geref. Kerk heeft
nu eenmaal niets eigens: zij hinkt naar twee zijden. En
wat de Kerstengroep betreft: indien de hoogleeraar Vis-
scher nu heusch beweren wil, dat daar medicijn is
tegen de Geref. Kerken en de Herv. Kerk en haar een-
zijdigheid of gebrek, dan herhalen wij, met prof. Groe-
heide: wie zoo ziet, die heeft ons vertrouwen inzake zijn
rustige waarnemingsmogelijkheid niet meer.

Trouwens: waar moet men voor de Kersten-mentaliteit
het meest zich schrap zetten? In de kringen van prof.
Visscher (kerkelijk) en in die van de Chr. Geref. Kerk.
En hoe tekenen de pro- en contra-groepeeringen zich
hier af? Naar den maatstaf van: ontwikkeling of ge-
brek aan ontwikkeling.

De politicus Visscher schijnt niet te zien, dat de
Kersten-„theologie", och arme, slechts hen „naar de ziel
bevredegt", die geestelijk ook in andere opzichten mis-
groeid zijn. Dat vlak voor de verkiezingen, deze hoog-
leeraar zulke „lijnen" trekt op zoo losse gronden, ver-
baast ons zoowel als wij een hoogleeraar als een A.-R.
politicus in hem ons herinneren. En het bevestigt ons in
de overtuiging, dat Prof. V.'s critiek eerder uit momen-
teele zielsbewegingen dan uit gerijpt inzicht ontspruit.

K. S.

De voorgestelde Gezangen.

I.

De deputaten, die door de Synode van Arnhem
benoemd werden voor de uitbreiding van den
bundel „Eenige Gezangen", hebben in hun rap-
port ook enkele klassieke liederen opgenomen.

Zelfs nog meer dan men bij een vluchtige ken-
nisneming van hun bundel denken zou.

Boven de Vrede afdeeling zetten zij als opschrift:
Enkele klassieke liederen. Maar daaruit moet men
niet afleiden, dat er bij de gezangen, die zij voor
de feestdagen en de lijdensweken voorstellen, geen
klassieke zouden zijn.

Het lied: „O hoofd, bedekt met wonden", dat een
weergave is van het Salve caput cruciatum van
Bernhard van Clairvaux, kan toch zeker klassiek
genoemd worden. Evenzoo het eerste der gezangen,
die zij voor het Pinksterfeest voorstellen, dat een
bewerking is van het Veni Creator Spiritus. Kan
ook Paul Gerhard's „Hoe zal ik U ontvangen?"
niet een klassiek lied heeten? En als het gezang
van Scharp: „Alle roem is uitgesloten", klassiek
is, dan toch zeker evenzeer zijn „Is dat, is dat
mijn Koning?"

Het is, naar het mij voorkomt, een goede ge-
dachte van deputaten geweest, ook uit den schat
der klassieke kerkliederen een keuze te doen.

Voornamelijk denk ik hier aan het Te Deum en
het Veni Creator.

Het verheugt mij, dat deze liederen ook voor
onze kerken worden voorgesteld. Hoeveel eeuwen
zijn ze reeds door de Christelijke kerk gezongen!
Het Te Deum dateert uit het laatst der vierde
eeuw en het Veni Creator is in de achtste eeuw
ontstaan. En ze hebben zich niet alleen gehand-
haafd in de Roomsche kerk, maar worden in ver-
schillende vertakkingen der Christelijke kerk in
den eeredienst aangeheven.

Nu vormen onze Gereformeerde Kerken toch
ook een voortzetting van de oude Christelijke kerk
en zijn ze eene der openbaringen — en de meest
zuivere openbaring — van het lichaam van Chris-
tus, van de heilige algemeene Christelijke kerk. Het
heeft op mij altoos den indruk gemaakt, dat wij
door zulke oude en nog alom gebruikte liederen
van den eeredienst uit te sluiten, ons separeren
van de historie der kerk van Christus en van de
thans bestaande openbaringen der kerk. Ons van
die historie en van het geheel der kerk separeren,
terwijl dit nergens voor noodig is.

Het kan plicht zijn zich los te maken van de
geschiedenis en in het geheel der Christelijke kerk
een geïsoleerde positie in te nemen. In de histo-
rische ontwikkeling der kerk hebben dwaling en
zonde haar werkingen uitgeoefend en zelfs een
grote macht verkregen. Tal van dingen dan ook,
die in die historie opkwamen, zijn en worden
door ons verworpen. Wij erkennen, dat wij over

deze geschiedenis het oordeel van Gods Woord
moeten laten gaan en wat voor dat Woord niet
bestaan kan, hebben uit te zuiveren. En al moeten
we dan nog zooveel van het historisch geworden
op zij zetten en al wordt onze positie in het een
of ander opzicht dan nog zoo geïsoleerd, we mogen
geen oogenblik aarzelen. Breuk met het verleden
en isolement in het heden kunnen roeping zijn
en ze zijn roeping, wanneer ze door Gods Woord
worden geboden.

Maar deze klassieke liederen kunnen toch be-
zwaarlijk gerekend worden tot het verkeerde, dat
in de geschiedenis der kerk is opgetreden en waar
we ons van moeten losmaken. De inhoud is over-
eenkomstig de Heilige Schrift en dat ze, al is
de inhoud Schriftuurlijk, toch in den eeredienst
niet zouden mogen gezongen worden, is nog niet
aangetoond en kan ook moeilijk aangetoond worden.
Wat reden is er dan om ze prijs te geven? Moeten
we niet veelmeer deze schoone en met recht beroemd
geworden liederen met dankbaarheid voor onzen
eeredienst aanvaarden? Zijn ze geen gaven Gods
aan Zijn Sion?

Wanneer we dat doen, dan komt ook in het
zingen der gemeente in den eeredienst onze een-
heid uit met de kerk der eeuwen en de eenheid,
die er, bij alle verschil, tusschen ons en de andere
openbaringen der algemeene Christelijke kerk be-
staat. Dat vind ik een mooie en bezielende ge-
dachte. Ook in den zang tot eere van God en van
Zijn Christus treedt dan de catholiciteit van Chris-
tendom en kerk, die wij gelooven en belijden, aan
het licht.

Nu zal deze of gene de opmerking maken,
dat ook in het zingen der psalmen onze eenheid
met de kerk van het verleden tot openbaring komt.
Ik ben het met deze opmerking natuurlijk eens.
In het gebruiken der psalmen blijkt onze eenheid
niet alleen met de kerk van den Nieuwen Dag, maar
zelfs met die van het Oude Testament.

Als wij echter de heerlijke liederen, die in de
kerk der Nieuwe Bedeeing zijn geboren en die
in haar eeredienst een plaats hebben gekregen,
niet buiten den zang der gemeente stellen, maar
daarin opnemen, komt daardoor nog meer onze
eenheid uit met de kerk van het Nieuwe Verbond.

In verband met het gezegde wijs ik er nog
op, dat onze kerken reeds een klassiek lied heb-
ben opgenomen. De Avondzang dateert uit de oude
Christelijke kerk. Hij is een navolging van een
avondlied van Ambrosius.

Ik denk echter niet alleen aan het Te Deum
en het Veni Creator, maar ook aan het: „Een
vaste burch".

Het is niet zoo oud als de beide andere, die ik
noemde. En het gebruik er van beperkt zich tot de
kerk der Reformatie. Maar dit lied van Luther
is het klassieke lied van het Protestantisme ge-
worden en als wij het konden invoeren, zouden wij
daardoor den band laten spreken, die ons aan
de Reformatie en aan de kerken, die uit de Hervor-
ming zijn voortgekomen, verbindt.

Het is mijn doel in deze artikelen eerst iets te
zeggen over het Te Deum, daarna over het Veni
Creator en eindelijk nog eenige opmerkingen over
de voorgestelde gezangen te maken.

J. THIJS.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Het kapitaal en ons dagelijksch brood.

I.

Gods groote werken in ons economisch leven en het kapitaal.

Op dit moment, lezer, dat u met dit artikel be-
gint, moet u eens denken aan al die menschen,
die zich in uw naaste omgeving — in dorp of
stad — bevinden. Van al die duizenden rondom
u, die in trams of auto's, in winkels of in huis, of
ook op hun ziekbed, zich bevinden, gaat de adem
als bij u. De Heilige Schrift zegt, dat God u ook
al die Nederlanders den adem in de neusgaten
geeft en dat Hij hun ook kleeding en voedsel en
de plaats hunner woning beschikte.

Dat is maar niet een vroom praatje — neen het
is het meest zakelijke antwoord dat iemand geven
kan op de vraag: hoe komt u aan dat huis, hoe
komt u aan voedsel en kleeding?

Als we 's avonds in Amsterdam in de tram zitten
en we zien dien wir-war van lichtjes en van men-
schen in dat groote menschen-mierennest, dan dui-
zelt het ons bij de gedachte aan wat daar wordt
geleefd en geleden.

Niemand komt dan op de idee om aan al deze
menschen te vragen naar hun vermogen en naar
hun bedrijf en naar de middelen van bestaan. Een
beschrijving te geven van den economischen toe-
stand van de bewoners van één straat maar... dat
zou verre onze krachten te boven gaan.

En vraag er een Amsterdammer niet naar of
hij het economisch bestaan van zijn mede-Amster-
dammers eens wil uiteenzetten — zooals men op
een dorpje iemands bezit en uitgaven en inkom-